

Hunya Márta

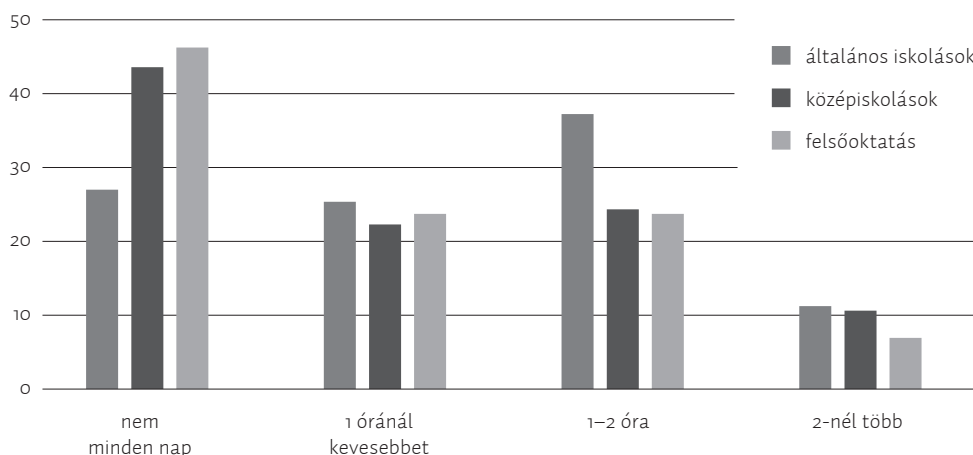
Írás-olvasás a 21. században

BEVEZETÉS

A korreferátumra a konferencia 4. szekciójában került sor, amely a 21. századi írás-olvasás sajátosságaival foglalkozott, szorosan kapcsolódva Csík Tibor plenáris előadásához, amely a délelőtti folyamán hangzott el „A digitális bennszülöttek és az olvasás” címmel.

A Netgeneráció néven közismertté vált kutatás (Fehér 2010.) szerint a fiatalok többet olvasnak, mint amit a társadalmi közérzet visszatükröz. A kutatás szerint átlagosan a fiatalok kicsit több mint fele szeret olvasni. Az olvasási hajlandóság az évek múlásával csökken, de még így is mindennap olvas valamennyit a felsőoktatásban tanuló, olvasni szerető fiatalok 53,9%-a. A felsőoktatásban többen olvasnak ugyan, de kevesebb időt töltenek ezzel a tevékenységgel, mint az alacsonyabb iskolafokokon.

1. ÁBRA: A netgeneráció olvasással töltött ideje – csak az olvasni szeretők körében (%)

Forrás: Fehér – Hornyák 2010

Nem tudjuk azonban, hogy ugyanezek a fiatalok mennyit olvasnak a világhálón. A PISA-vizsgálat először 2009-ben terjedt ki a digitális szövegértésre (PISA 2009). Míg a PISA hagyományos szövegértési feladatait az OECD-átlagnak megfelelő szinten teljesítették a magyar tanulók, a digitális szövegértés (amelyet számítógépen teszteltek) kissé alatta marad az átlagnak, és a képességszintek tekintetében is gyengébb az eredmény.

1. TÁBLÁZAT: A hagyományos és a digitális szövegértés eredményeinek viszonya

Ország-csoportok	Digitális szöveg megértése	Nyomatott szöveg megértése
Magyarországnál sokkal jobbak	Korea, Új-Zéland, Ausztrália, Japán, Hongkong-Kína, Belgium, Izland, Svédország, Írország, Franciaország, Dánia	Korea, Új-Zéland, Ausztrália, Japán, Hongkong-Kína, Belgium
Velünk kb. egy szinten szerepeltek	Lengyelország, Spanyolország, Ausztria	Izland, Svédország, Írország, Franciaország, Dánia
Nálunk lényegesen alacsonyabb szintet értek el	Chile, Kolumbia	Spanyolország, Ausztria, Chile, Kolumbia

Forrás: Balázi – Ostorics, 2010

Miért van az, hogy a magyar fiatalok sokat interneteznek, rendelkeznek hozzáféréssel és az iskolában is használnak számítógépet, mégis elmarad digitális szövegértésük egyrészt más országok fiataljai, másrészt saját hagyományos szövegértési képességük mögött? Az iskolai tapasztalatok hozzájárulnak a különböző médiumokban való tájékozódás képességének kialakulásához és fejlődéséhez. A TÁMOP 3.1.1 projekt keretében fejlesztett, eLEMÉR-nek nevezett iskolai önértékelő eszköz számos olyan állítást tartalmaz, amelyek segítségével képet nyerhetünk a digitális kompetencia fejlesztésének és fejlődésének lehetőségeiről a mai magyar közoktatásban.

2. ÁBRA: Az iskolai önértékelő eszköz honlapja

The screenshot shows the eLEMÉR website interface. At the top, there is a navigation bar with links for 'FŐOLDAL', 'A KERETRENDSZERRŐL', 'TUDÁSTÁR', 'JÓ GYAKORLATOK', and 'ARCHIVUM'. The main content area features a 'Hírek' (News) section with a sub-section 'Felhívás' (Call for attention) containing text about video exercises and a 'Hírek' section with a cartoon character. To the right, there is a 'BEMUTATKOZÁS' (Introduction) section and a 'A PROJEKTRŐL' (About the project) section. The sidebar on the right includes social media icons for Facebook, Twitter, and YouTube, and a 'Keresés' (Search) bar. The website is titled 'eLEMÉR Informatikai eszközök az iskolafejlesztés szolgálatában' and includes logos for OFI and SZÉCHENYI TERV.

Forrás: <http://ikt.ofi.hu>

A rendszerben található 91 állítás között számos olyan van, amelynek segítségével jobban megérthetjük a helyzetet. Az önértékelés során vizsgált négy terület közül most csak a tanulásra és a tanításra koncentrálunk, a szervezeti működésre és az infrastruktúrára nem. A 2010-ben, 362 iskola adatainak elemzésével végzett vizsgálat szerint az 1-től 4-ig terjedő skálán meglehetősen alacsony átlagértékek születtek néhány kulcsfontosságú állítás esetében (2.táblázat).

2. TÁBLÁZAT: Lehetőségek a digitális kompetencia fejlődésére	
A tanulók rendszeresen használnak IKT-eszközöket különféle tanórákon.	2,37
A pedagógusok fejlesztik a tanulók digitális kompetenciáit különféle tanórákon.	2,44
A tanulók rendszeresen oldanak meg különböző tantárgyakból olyan házi feladatokat, amelyek IKT-eszközök használatát igénylik.	2,19
A tanulók IKT-eszközök segítségével is támogatják egymást a tanulásban és különféle feladatok megoldásában.	2,31

Amennyiben a tanulóknak nincs alkalmuk a tanulás során, a tanulás menetébe ágyazott, természetes módon gyakorolni a digitális szövegekkel való bánást, akkor ez a képesség nem is fejlődik megfelelően. Különösen meglepő, hogy a tanulók tanórai eszközhasználatát megelőzi az otthoni feladatok során elvárt eszközhasználatot, holott gyakorlatilag alig van olyan tanuló, aki otthon, az iskolában, a barátainál vagy a szülei munkahelyén ne tudna számítógép- vagy internethasználatot igénylő feladatot megoldani. A táblázat első két állítása rávilágít arra a tényre is, hogy a pedagógusok sokkal többet használják a számítógépet a tanórákon, mint a tanulók, és ez a közhiedelem szerint hozzájárul a tanulók digitális kompetenciájának fejlődéséhez.

Ahhoz, hogy a tanulók digitális kompetenciája, benne a digitális szövegek megértésének képessége fejlődjen, számos tényező együttes jelenlétére van szükség. Lenni kell egy olyan kereszttervnek, amely hálószerűen felépítve tudatosítja a tanároknak a különböző tantárgyakban megvalósítandó fejlesztési feladatokat, az újonnan belépő és a gyakorlandó tevékenységeket. Ezeknek természetes módon illeszkedniük kell a tanulás folyamatába és annak témáihoz. Érdekes olyan kritériumrendszert állítani ezek mellé a tevékenységek mellé, amelyek nyilvánvalóvá teszik az eszközhasználat célját, illetve a produktum elvárt minőségét. A tanároknak ismerniük kell a normákat, és egységesen kell ezeket alkalmazniuk az iskolában, legyen a kritérium az etikus forráshasználat vagy a ppt előadásokkal szemben támasztott alapvető formai követelmények.

A korreferátum végén a következő provokatív állításokat ajánlottam vitára:

- Ha az iskola (oktatás) vagy a könyvtár nem alkalmazkodik a 21. századi kultúrához, meg fog szűnni (OECD, *Schooling for Tomorrow*, 2002).
- A(z iskolai) könyvtárnak digitális forrásközpontként (is) kell működnie. (eLEMÉR mérési érték 2,27.)
- 42 amerikai államban nem kötelező a folyóírás tanítása.

IRODALOM

BALÁZSI ILDIKÓ – OSTORICS LÁSZLÓ (2010): *Pisa 2009. Digitális szövegértés. Olvasás a világhálón*. Oktatási Hivatal, Budapest. www.oh.gov.hu/orszagos-nemzetkozi/pisa/pisaz2009-digitalis

DR. FEHÉR PÉTER – HORNYÁK JUDIT (2010): *Netgeneráció 6. Műveltség az online generáció körében*. www.techline.hu, http://techline.hu/it/2010/8/5/20100804_netgeneracio_6

HUNYA MÁRTA – KŐRÖSNÉ MIKIS MÁRTA – TARTSAYNÉ NÉMETH NÓRA (2011): *Gyorsjelentés az első országos mérésről*. OFI, Budapest. <http://ikt.ofi.hu/?cat=11>

OECD 2002, *SCHOOLING FOR TOMORROW*, OECD